

Zpráva o šetření

ve věci pana A.

Pan A., nar. xxx, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Všehrdy (dále jen „stěžovatel“), se na mě obrátil se stížností proti několika kázeňským trestům. Vznosl řadu věcných i procesních námitek vůči kázeňskému řízení.

A - Předmět šetření

Šetření jsem zaměřila na prověření tří kázeňských řízení označených stěžovatelem, a to v rozsahu námitek jím uplatněných v těchto řízeních.

Písemné podklady ke kázeňským řízením a související vyjádření jsem vyžádala u ředitele Věznice Všehrdy plk. Mgr. Pavla Vagnera.

B - Skutková zjištění

B.1 Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 15. 5. 2015

Tímto rozhodnutím byla stěžovateli uložena důtka. Z odůvodnění rozhodnutí se podává, že stěžovatel dne 11. 5. 2015 na zdravotním středisku „*zvyšoval hlas a vykřikoval na zdravotní sestry*“ a dále dne 14. 5. 2015 u výstrojního skladu na výzvu vychovatele Mgr. Voděry, aby se ustrojil, řekl: „*Ano pane Voděra, obleču si tričko, nebudte aktivní, pane Voděra, kdybyste raději plnili aktivity tak, jak je máte napsány.*“ Tímto nedodržel zásady slušného jednání. Vyjádření odsouzeného jsou v odůvodnění považována za neadekvátní a nevhodné. Ve druhém případě pak způsob vyjádření odsouzeného dle odůvodnění „*mohl a zřejmě i vedl k zesměšňování zaměstnance VS.*“

V odůvodnění je vedena i úvaha o výši a druhu kázeňského trestu - jde o obdobný přestupek opakovaný během krátké doby, a proto samotné projednání přestupku k nápravě nedostačuje. Poslední kázeňský trest byl stěžovateli uložen před třemi roky a byl již zahlazen.

Stěžovatel si proti rozhodnutí podal dne 18. 5. 2015 stížnost, ve které uvedl, že své jednání nepovažuje za kázeňský přestupek. Slovní citace uvedené v rozhodnutí však nerozporoval. Stížnost byla zamítnuta dne 20. 5. 2015 jako nedůvodná.

B.2 Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 3. 7. 2015

Tímto rozhodnutím byl stěžovateli uložen nepodmíněný trest umístění do uzavřeného oddělení na 28 dnů s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení. Kázeňský přestupek je důkazně opřen o pozitivní test na návykové látky (testován dne 11. 5. 2015), vzorek byl následně ověřen v akreditované toxikologické laboratoři.

Stěžovatel podal dne 6. 7. 2015 proti rozhodnutí stížnost, ve které uvedl, že:

1) návykovou látku neužil vědomě s tím, že nastínil možnost podstrčení látky ods. B.;

2) odsouzené k testování přiváděl vychovatel Mgr. Voděra, který u samotného odběru už nebyl přítomen;

3) zdravotní sestra paní C. nechala stěžovatele podepsat prázdný protokol a teprve poté tam doplňovala výsledky;

4) věznice mu nevyhověla, když požadoval v kázeňském řízení zastoupení advokátem Mgr. Slovákem a dále uvedl obecné výhrady vůči druhu a výši trestu.

Stížnost byla co do rozhodnutí o vině dne 16. 7. 2015 zamítnuta. Rozhodnutí o druhu trestu však bylo změněno na důtku, a to z důvodu procesního pochybení zaměstnance, kvůli kterému nebyla dodržena lhůta pro rozhodnutí o opravném prostředku.¹ Věznice tedy sama ve prospěch stěžovatele napravila procesní pochybení.

Zmíněné 4 námitky stěžovatele věznice vypořádala takto (a převážně už v samotném rozhodnutí ze dne 3. 7. 2015):

1) podstrčení návykové látky stěžovateli je neprůkazné, neexistuje žádný svědek, který by to dosvědčil a ods. B. takovou verzi popřel;

2) podle záznamu o kázeňském přestupku byl u odběru přítomen vychovatel Vaidiš, v tomto ohledu je nepodstatné, který z vychovatelů odsouzené k odběru přiváděl;

3) nedodržení postupu při testování vyloučila svou výpovědí zdravotní sestra - šlo zejm. o případnou záměnu vzorku stěžovatele; podpis prázdného protokolu se v řízení neřešil, resp. byl dle dokumentace kázeňského řízení opomenut; teprve dne 17. 8. 2015 se zdravotní sestra paní C. pro oddělení prevence a stížností vyjádřila tak, že stěžovatel podepsal vyplněný protokol o provedení orientačního toxikologického vyšetření moče, přičemž vyplněním se myslí: jméno, příjmení, identifikační kód testovaného, datum a hodina odběru, nikoliv však výsledek testu;

4) Dne 16. 7. 2015 právnička věznice JUDr. Drahomíra Nováková písemně sdělila stěžovateli, že na úkony kázeňského řízení se nevztahuje zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, a proto se provádějí bez přítomnosti právního zástupce, což je taktéž uvedeno v záznamu o kázeňském přestupku.

B.3 Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 24. 7. 2015

Tímto rozhodnutím byl stěžovateli uložen kázeňský trest umístění do zavřeného oddělení na 28 dnů s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení. Kázeňský přestupek dle rozhodnutí spočíval v tom, že stěžovatel měl

¹ Podle § 52 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů: „O stížnosti rozhodne do 5 pracovních dnů od jejího podání ředitel věznice nebo k tomu zmocněný zaměstnanec Vězeňské služby.“

neoprávněně v držení mobilní telefon, resp. byl dne 2. 6. 2015 dozorcem přistižen během mimořádné dílčí prohlídky, jak jej ukládá na parapet na toaletě. Formálně právně byl kázeňský přestupek kvalifikován jako *neodevzdání do úschovy věznice věcí, jejichž držení s ohledem na jejich cenu, množství nebo způsob používání je zakázáno nebo je v rozporu s účelem výkonu trestu* [§ 28 odst. 2 písm. j) zákona o výkonu trestu²] a *přechovávání předmětu, který by mohl být použit k útěku, nebo který by mohl narušovat pořádek* [§ 28 odst. 3 písm. b) zákona o výkonu trestu].

Důkazně je kázeňský přestupek postaven na výpovědi dozorce a dále svědka, jehož jméno není v rozhodnutí uvedeno. Tento *utajený svědek* měl potvrdit, že stěžovatel na toaletě volal z mobilního telefonu. Proti stěžovateli dále stojí fakt, že byl již v minulosti za obdobný čin v předchozí věznici pravomocně odsouzen k dalšímu trestu odnětí svobody.

Proti rozhodnutí podal stěžovatel stížnost dne 24. 7. 2015, kterou dne 27. 7. 2015 dodatečně odůvodnil. Ve stížnosti opět zmínil neumožnění zastoupení advokátem, neoznačení (konkrétnější specifikaci) zadrženého telefonu. Výpověď „utajeného svědka“ dává do souvislosti s možnými intrikami ze strany odsouzených. Také dle stěžovatele mohli být vyslechnuti další svědci z ubytovny, kteří by mohli potvrdit či vyvrátit, zda na toaletu odnášel nějaký balíček/telefon. Důrazně přitom popřel, že by telefon byl jeho i to, že by jej na parapet odložil. Stížnost byla dne 28. 7. 2015 zamítnuta jako nedůvodná.

Stěžovatel byl v průběhu šetření přemístěn k dalšímu výkonu trestu do Věznice Rapotice.

C - Hodnocení věci ochránkyní

C.1 Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 15. 5. 2015

Citace stěžovatelových výroků, které on sám v kázeňském řízení nijak nezpochybňoval, jsou podpořeny výpověďmi zaměstnanců. V prvním případě zdravotní sestrou a ve druhém případě dotčeným vychovatelem.

Ze záznamu o kázeňském přestupku³ vyplývá, že po oznámení o tom, že výsledek testu moči se rýsuje jako pozitivní na metamfetamin a že bude test odeslán k ověření do toxikologické laboratoře, stěžovatel „*začal být hlučný, vykřikoval, že nic podepisovat nechtěl, že podepsal prázdný papír (Protokol o provedení orientačního toxikologického vyšetření moče).*“ Ve vyjádření před rozhodnutím o uložení kázeňského trestu stěžovatel uvedl, že chtěl ukázat, co sestra dopsala na papír, který předtím podepsal jako prázdný.

Podle vnitřního předpisu⁴ *provedení a výsledek testu zaznamená testující zaměstnanec do protokolu, následně potvrdí testující zaměstnanec, svědek a testovaný svými podpisy provedení testu a jeho výsledek.* Jinými slovy podpis odsouzeného má následovat po vyplnění výsledku testu do protokolu, což se v tomto

² zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

³ zpracovatel paní C., všeobecná sestra, dne 11. 5. 2015

⁴ čl. 5 metodického listu ředitelky odboru zdravotnické služby a vrchního ředitele pro penologii č. 2/2010, o provádění monitoringu omamných a psychotropních látek ve Vězeňské službě České republiky

případě evidentně nestalo (podle záznamu o kázeňském přestupku, který zpracovala všeobecná sestra i podle jejího vyjádření ze dne 17. 8. 2015, viz část B.2). Nebyl tak dodržen postup stanovený vnitřním předpisem.

Pokud se tedy správného postupu stěžovatel dožadoval byť zvýšeným hlasem (ale bez urážek a vulgarit), nelze jej za to kázeňsky trestat. Na tom nic nemění ani fakt, že dodržování zásad slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, je základní povinností odsouzeného.⁵

Jednání stěžovatele je možné vnímat jako ne zcela standardní. Ale pokud se po právu domáhal vysvětlení určitého postupu během orientačního testu na návykové látky, nelze mu klást k tíži fakt, že u toho zvyšoval hlas a vykřikoval, jak se podává z odůvodnění rozhodnutí.

Ve druhém případě pak z citace stěžovatelovy odpovědi na výzvu vychovatele vyplývá, že výzvu splní (*ano, obleču si tričko*), ale neodpustí si drzý komentář (*nebudte aktivní*).

Podle mého názoru vyjádření stěžovatele v obou popsanych případech nemá intenzitu kázeňského přestupku a mělo být řešeno pohovorem. Podle § 46 odst. 2 věta druhá zákona o výkonu trestu *se kázeňský trest neuloží, jestliže samotným projednáním kázeňského přestupku s odsouzeným lze dosáhnout sledovaného účelu*. Sledovaným účelem je zde nepochybně dodržování pořádku a kázně, obecně slušného jednání. Provedení pohovoru se stěžovatelem by nepochybně bylo způsobilé k tomuto účelu. Teprve pokud by se pohovor minul svým účinkem, mohla věznice přikročit k uložení kázeňského trestu.

C.2 Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 3. 7. 2015

K dokazování v řízení nemám výhrad. Výše uvedené pochybení v postupu testování - tzn. nejprve podepsání prázdného formuláře stěžovatelem a teprve následné uvedení výsledku testu, nemá na průkaznost kázeňského přestupku vliv.

Procesní pochybení - nedodržení zákonné lhůty pro vyřízení stížnosti - věznice sama uznala a napravila ve prospěch stěžovatele - změnou druhu kázeňského trestu na nejmírnější - důtku.

Hlouběji jsem se pak zabývala námitkou neumožnění zastoupení stěžovatele advokátem. Dle ustanovení § 26 odst. 3 zákona o výkonu trestu má odsouzený právo na poskytování právní pomoci advokátem, jenž má oprávnění v mezích svého zmocnění vést s odsouzeným korespondenci a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby. Toto právo odsouzeného musí být zajištěno nejpozději do 24 hodin od přijetí žádosti. Dle ustanovení § 76 odst. 1 zákona o výkonu trestu se na řízení podle tohoto zákona nevztahuje správní řád (zákon č. 500/2004 Sb.).

V kázeňském řízení se tedy podle zákona o výkonu trestu neuplatní ustanovení o zastupování ve správním řízení. Stěžovatel přesto může vždy využít práva

⁵ § 28 odst. 1 zákona o výkonu trestu

na poskytování právní pomoci dle výše uvedeného ustanovení (např. telefonickou konzultací).⁶ Kázeňské řízení musí být v mnoha ohledech provedeno rychle, resp. musí být co nejdříve vyslechnuty osoby, zajištěny důkazní prostředky, provedena preventivní opatření, a je tedy obtížně představitelné, aby byl právní zástupce odsouzeného, proti němuž se kázeňské řízení vede, přítomen u všech úkonů prováděných v rámci kázeňského řízení. Z právního hlediska je však otázkou, zda popsaná právní úprava je v souladu s Listinou základních práv a svobod. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod totiž má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. A je otázkou, zda je toto právo saturováno pouze možností konzultace s právníkem, jak stanoví zákon o výkonu trestu, anebo vyžaduje přímo možnost zastoupení právním zástupcem. Tato otázka je však v současné době na právní debatu s Vězeňskou službou ČR. Tuto debatu povedu dále v šetření z vlastní iniciativy, kterou k tomuto účelu zahájím i s ohledem na systémový přesah problému (týká se všech věznic). Na konkrétní kázeňské řízení se stěžovatelem to nebude mít vliv.

C.3 Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 24. 7. 2015

Kázeňský přestupek byl důkazně postaven na výpovědi dozorce, jehož verzi stěžovatel důrazně odmítá. Proti stěžovateli dále svědčí fakt, že v souvislosti s mobilními telefony ve věznici byl již v minulosti pravomocně odsouzen. Stěžejním důkazem má být výpověď neidentifikovaného odsouzeného.

Za této důkazní situace musím v souladu s recentní judikaturou správních soudů⁷ poukázat na to, že rozhodnutí není objektivně přezkoumatelné. Věznice se se zásadní námitkou stěžovatele vypořádala odkazem na svědectví neidentifikované osoby (její svědectví není součástí dokumentace kázeňského řízení) a stěžovatelem navržené svědky, kteří by mohli potvrdit anebo vyvrátit, zda odcházel na toaletu s balíčkem či telefonem, nevyslechla ani se jinak s tímto důkazním návrhem nevypořádala. Takové rozhodnutí by bylo soudem velmi pravděpodobně zrušeno z důvodu nepřezkoumatelnosti.⁸

Pro řádný výkon vězeňství je nezbytné, aby odůvodněně uložené kázeňské tresty působily výchovně i preventivně na ostatní odsouzené. Stejně tak soudy akceptují, že s ohledem na charakter daných rozhodnutí a s přihlédnutím k netypickým okolnostem, za nichž k jejich ukládání dochází, a rovněž vzhledem ke lhůtám, ve kterých jsou věznice povinny rozhodnout, nelze na rozhodnutí v kázeňských věcech klást, co se jejich preciznosti týká, stejné nároky jako na rozhodnutí vydávaná ostatními správními orgány nebo soudy. Tento argument však v žádném případě nelze vykládat jako právo Vězeňské služby ČR rezignovat na povinnosti, aby jí vydaná rozhodnutí byla srozumitelná, logicky odůvodněná a vypořádala se s důkazy, které byly v řízení provedeny, včetně povinnosti postupovat v řízení v souladu s procesními právy odsouzených tak, jak jsou jim garantována v obecně závazných právních předpisech.⁹

⁶ Toho stěžovatel skutečně využil, telefonicky hovořil v období 11. 5. - 3. 7. 2015 dle evidence věznice se svým advokátem dne 25. 5. 2015, 3. 6. 2015, 12. 6. 2015 a 3. 7. 2015.

⁷ např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 6. 2015, č. j. 30 A 97/2014-51

⁸ podle § 76 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

⁹ srov. např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 6. 2015, č. j. 30 A 97/2014-51

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se Věznice Všehrady dopustila pochybení spočívajících v:

- nedodržení postupu orientačního testování na návykové látky dle vnitřního předpisu (metodický list č. 2/2010),
- kázeňském potrestání stěžovatele rozhodnutím ze dne 15. 5. 2015,
- nedodržení lhůty pro vyřízení stížnosti proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu ze dne 3. 7. 2015 (toto pochybení věznice sama napravila před mým šetřením),
- kázeňském potrestání stěžovatele rozhodnutím ze dne 24. 7. 2015.

Zprávu o šetření zasílám řediteli Věznice Všehrady plk. Mgr. Vagnerovi a žádám, aby se v zákonné lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením (vyjma předposledního, které již bylo napraveno) a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv